

Uitgebreide handreiking

Naar de nieuwe rekenkamer

Handreiking met overzicht van stappen en keuzes om te komen tot nieuwe rekenkamer die past bij de gewijzigde wet.

Tijdlijn:

- Voor 1 juli 2023: Raad dient ter voorbereiding van de naderende wetswijziging, na te denken over de nieuwe invulling van de rekenkamer.
- Voor 1 januari 2024: Benoeming leden (waaronder de voorzitter of directeur) van de rekenkamer (voor een termijn van zes jaar) door de gemeenteraad.
- Vanaf 1 januari 2024: Raadsleden niet langer deel van de rekenkamer.

Inhoud:

1. Het startpunt	2
2. Ontvlechting en de nieuwe Rekenkamer	3
Stap 1: Interne/externe leden	3
Stap 2: Invulling van de nieuwe rekenkamer	3
Stap 3: Rekenkamermodel	4
Stap 4: Werving en selectie.....	4
Stap 5: Budgettering	5
3. Verbinding Raad en Rekenkamer.	7
Stap 1: Draagvlak van de rekenkamer.....	7
Stap 2: Relatie raad en rekenkamer	7
4. Aan de slag met de nieuwe Rekenkamer	9

1. Het startpunt

Wet versterking decentrale rekenkamer

Met ingang van 1 januari 2023 treedt voor gemeenten en provincies de wet versterking decentrale rekenkamers in werking.

Uiterlijk op 1 januari 2024 zal dus in alle gemeenten een onafhankelijke rekenkamer moeten zijn ingesteld, inclusief de benoeming van leden. Raadsleden die de rekenkamerfunctie uitoefenen, verliezen na intrekking van de verordening dan wel uiterlijk een jaar na de inwerkingtreding van het wetsvoorstel van rechtswege het lidmaatschap van de rekenkamerfunctie. Ook de externe commissieleden van de rekenkamerfunctie houden dan van rechtswege op lid van de rekenkamerfunctie te zijn.

Ontvlechting en verbinding

De nieuwe wetgeving biedt raden zodoende de mogelijkheid om te komen het de nieuwe lokale rekenkamer. De lokale Rekenkamer blijft een belangrijke hulptroep van de raad die inzicht verschaft in de uitvoering van beleid en hoe inwoners het afgesproken beleid ervaren. Aanbevelingen van de Rekenkamer helpen de raad om te sturen op aanpassing van het beleid en te leren van het versterken van gewenste effecten en van gemaakte fouten.

Om raden en rekenkamers te helpen bij de ontvlechting van raadsleden, het (waar mogelijk) vervangen van raadsleden en het in standhouden van de sterke band tussen raad en rekenkamer, is dit stappenplan opgesteld.

Samen naar de nieuwe rekenkamer

Zorg voor een vruchtbare samenwerking tussen raad, griffier en rekenkamer. Trek gezamenlijk op met de griffier en de huidige rekenkamer om te komen tot de nieuwe rekenkamer. De nieuwe lokale rekenkamer is een coproductie.

2. Ontvlechting en de nieuwe Rekenkamer

Stap 1: Interne/externe leden

Omwille van de wetwijziging is het van belang na te gaan hoe uw huidige rekenkamer is samengesteld, welke stappen uw raad moet ondernemen voor samenstelling van de rekenkamer in de situatie per 1 januari 2024.

- Heeft uw huidige rekenkamer externe leden (niet-raadsleden)?

Vanaf 1 januari 2023 moeten externe leden vóór 1 januari 2024 (opnieuw) benoemd worden. Dit betekent dat alle externe rekenkamerleden die voor 1 januari 2023 benoemd zijn als rekenkamerlid, opnieuw benoemd moeten worden. Zij kunnen dan –desgewenst- conform de wet voor 6 jaar benoemd worden in de onafhankelijke rekenkamer. U kunt er uiteraard ook voor kiezen om nieuwe externe rekenkamerleden aan te stellen.

- Heeft uw rekenkamer interne leden (raadsleden)?

Raadsleden die de rekenkamerfunctie uitoefenen, verliezen na intrekking van de verordening (per 1 januari 2023) dan wel uiterlijk een jaar na de inwerkingtreding van het wetsvoorstel (per 1 januari 2024) van rechtswege het lidmaatschap van de rekenkamerfunctie.

Raadsleden (interne leden) mogen per 1 januari 2024 niet langer lid zijn van de decentrale rekenkamer. Dit betekent deswege dat de rekenkamer er anders uit zal gaan zien.

Stap 2: Invulling van de nieuwe rekenkamer

Het is in het belang van de gemeenteraad dat de rekenkamer goed functioneert als hulptroep van de raad. Het is daarom belangrijk om de rekenkamer vorm te geven naar de wensen en doelstellingen van uw gemeenteraad.

Ga daarom het gesprek in de raad aan, bij voorkeur vóór 1 juli 2023, om te komen tot een rekenkamer die bij uw raad past. Betrek hierbij ook uw huidige rekenkamer. Doe dit aan de hand van de volgende uitgangspunten:

- Denk als raad na over de gezamenlijke doelstellingen van de raad.

Raadsbrede doelstellingen zijn bijvoorbeeld transparantie, het betrekken van inwoners, of daadkrachtig beleidsvoering.

- Denk als raad na over de doelen en verwachtingen die de raad heeft van de rekenkamer.

Een breed gedragen verwachtingspatroon kan als basis dienen voor de invulling van de rekenkamer.

- Ga als raad in gesprek met de huidige rekenkamer over de doelen en verwachtingen van de rekenkamer.
- Zorg dat de vastgestelde doelstellingen en verwachtingen van uw raad overeenkomen met de beoogde doelen, ambities en werkwijze van de (nieuwe) rekenkamer.
- Zorg dat de doelstellingen en verwachtingen aansluiten bij de personele invulling van de rekenkamer (stap 4) en past binnen het budget van de rekenkamer (stap 5).

Stap 3: Rekenkamermodel

- Kies een rekenkamermodel dat bij uw raad past

Bij het vervangen van raadsleden, alsmede het kiezen van een rekenkamer die past bij de keuzes en doelstellingen van de raad, is het belangrijk om te kiezen voor een rekenkamermodel dat daarop aansluit.

U kunt kiezen uit twee verschillende modellen:

- **Het Voorzittersmodel**
 - Voorzitter (éénhoofdig bestuur) met één of meerdere vaste rekenkamerleden
 - Onderzoek in beginsel uitgevoerd door de rekenkamer
- **Het Directeursmodel**
 - Directeur (éénhoofdig bestuur) zonder vaste rekenkamerleden
 - Uitbesteding van onderzoek

De raad kan daarbij besluiten om te kiezen voor een hybride variant van vaste- en plaatsvervangende rekenkamerleden en/of eigen onderzoek en het uitbesteden van onderzoek.

Daarnaast bestaat er de mogelijkheid om te kiezen voor een regionale rekenkamer.

- **Het Samenwerkingsmodel**
 - Gezamenlijke rekenkamer met een of meer andere gemeenten
 - Directeurs- of voorzittersmodel

Stap 4: Werving en selectie

Op basis van de invulling van de rekenkamer (stap 2) en het door de raad gekozen rekenkamermodel (stap 3) is het van belang te komen tot een passende personele invulling van de rekenkamer.

De raad bepaald op basis van de Gemeentewet 81c over de benoeming, herbenoeming en het ontslag van rekenkamerleden. Op basis van de Gemeentewet 81b heeft de gemeenteraad het mandaat om te bepalen hoeveel leden de rekenkamer telt.

De raad gaat zodoende over de werving en selectie van de rekenkamerleden.

- **Bepaal als raad of er een sollicitatie- of selectiecommissie ingesteld gaat worden**

Mocht je als raad besluiten om de werving en selectie van de rekenkamer uit handen te geven aan een sollicitatie- of selectiecommissie, is het van belang om stel te staan bij de volgende stappen:

- **Bepaal de grote en invulling van de commissie**
- **Bepaal het mandaat van de commissie**
- **Bepaal het aantal leden van de rekenkamer**

Het is daarbij allereerst van belang stil te staan bij de omvang van de rekenkamer. Maak voor deze bepaling gebruik van de volgende uitgangspunten:

- **Indien van toepassing: vervang de interne leden (raadsleden) uit de huidige rekenkamer door externe leden (niet-raadsleden).**

- **Bepaal het aantal rekenkamerleden op basis van de doelstellingen en verwachtingen van de raad en van de rekenkamer.**

Zie ook: De ideale omvang van de Rekenkamer (in voorbereiding).

➤ **Benoem een voorzitter of directeur**

Indien de rekenkamer uit twee of meer leden bestaat, benoemt de raad uit de leden de voorzitter. Indien er gekozen is voor een directeursmodel, stelt de gemeenteraad een directeur aan.

In beide gevallen is het van belang om stil te staan bij de gewenste functie- en kwaliteitseisen van de voorzitter of directeur.

- **Stel functie- en kwaliteitseisen aan de voorzitter of directeur van de rekenkamer**

Ga met uw raad en huidige rekenkamer het gesprek aan om te komen tot een profielschets en de volgende vragen te beantwoorden:

- **Welke competenties, kennis en ervaring zijn relevant?**
- **Welke functie- en kwaliteitseisen zou de raad kunnen stellen?**

Zie ook: Het Rekenkamerkompas (<https://rekenkamerkompas.nvrr.nl/leden.html>)

➤ **Benoem rekenkamerleden**

De raad benoemt de leden van de rekenkamer voor de duur van zes jaar (Gemeentewet 81). Ook bij de benoeming van rekenkamerleden is het van belang stil te staan bij de gewenste functie- en kwaliteitseisen.

- **Stel functie- en kwaliteitseisen aan nieuwe rekenkamerleden**

Ga met uw raad het gesprek aan om te komen tot een profielschets en de volgende vragen te beantwoorden:

- **Welke competenties, kennis en ervaring zijn relevant voor (toekomstige) rekenkamerleden?**
- **Welke functie- en kwaliteitseisen zou de raad kunnen stellen?**

Zie ook: Het Rekenkamerkompas (<https://rekenkamerkompas.nvrr.nl/leden.html>)

Het is van belang, met betrekking tot de werving en selectie van de rekenkamer, vóór 1 januari 2024 in ieder geval aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- **Zorg voor een tijdige (her)benoeming van de directeur of voorzitter van de Rekenkamer (stap 1).**
- **Zorg voor een tijdige (her)benoeming van de overige leden van de Rekenkamer (stap 1).**

Stap 5: Budgettering

Voor het bepalen van het aantal rekenkamerleden, alsmede het benoemen van rekenkamerleden (stap 4), zal er tevens stilgestaan moeten worden bij het budget van de rekenkamer. Ook bij het

gekozen rekenkamermodel (stap 3) en de door de raad gewenste invulling van de rekenkamer (stap 2), hoort een passend budget.

➤ **Sta stil bij de samenstelling van het budget**

De raad stelt, na overleg met de rekenkamer, de rekenkamer de nodige middelen ter beschikking voor een goede uitoefening van haar werkzaamheden.

De leden van de rekenkamer ontvangen een bij verordening van de raad vastgestelde vergoeding voor hun werkzaamheden en een tegemoetkoming in de kosten.

Denk bij het samenstellen van budget verder aan:

- Budget voor het uitvoeren van onderzoek;
- Budget voor salariskosten, vacatiegelden en/of collegegelden;
- Salariskosten van de voorzitter of directeur;
- Budget voor ondersteuning van de rekenkamer;
- Budget voor het beoogd aantal onderzoeken per jaar,
- Eventueel: budget t.b.v. uitbesteding onderzoek
- Eventueel: bijkomende kosten (reiskosten, vergaderkosten).
- Bepaal de hoogte van het budget

Voor het bepalen van de hoogte van het budget, kunt u gebruik maken van de volgende twee uitgangspunten:

➤ **Kies voor een budget op basis van de doelen van de rekenkamer**

Neem de beoogde doelen van de rekenkamer, zoals de hoeveelheid aan onderzoek als uitgangspunt voor de budgetbepaling.

Ga hiervoor in gesprek met de huidige rekenkamer, om een goed beeld te krijgen over de kosten die komen kijken bij een onderzoek.

➤ **Kies voor een budget op basis van de inwoners**

Mocht u toch willen kiezen voor een budgettering op basis van het aantal inwoners, streef dan een budget na van in ieder geval €1,30 per inwoner.

➤ **Durf te investeren in de rekenkamer**

Een investering in de rekenkamer, is een investering in uzelf en de lokale democratie. Een sterke raad doet er immers toe.

3. Verbinding Raad en Rekenkamer.

Stap 1: Draagvlak van de rekenkamer

Voldoende gezag en draagvlak van de rekenkamer bij de raad zorgt ervoor dat beide organen hun werk kunnen uitvoeren. De rekenkamer is één van de belangrijkste hulptroepen van de raad. Draagvlak is daarbij van zeer groot belang. Draagvlak voor het instituut, de werkwijze, maar vooral voor de onderzoeksresultaten van de rekenkamer.

Om te komen tot voldoende draagvlak van de rekenkamer bij de raad, is het belangrijk de volgende uitgangspunten na te streven:

- De rekenkamer opereert altijd onafhankelijk.

Eén van de belangrijkste uitgangspunten van de wet versterking decentrale rekenkamers is het waarborgen van de onafhankelijkheid van de rekenkamer. De ontvlechting draagt daar aan bij. Waarborg als raad deze onafhankelijkheid door de rekenkamer en de raad gescheiden te houden.

- Rekenkamerrapporten worden met een door de rekenkamer op te stellen raadsvoorstel en -besluit aangeboden aan de gemeenteraad.
- Aanbevelingen van de rekenkamer worden overwogen, besproken en waar mogelijk nagestreefd door de raad.
- Er wordt voldoende beroep gedaan op de rekenkamer.
- De raad biedt inzicht over de opvolging van de aanbevelingen die de raad overgenomen heeft, een jaar na publicatie.

Daarnaast is het van belang om de volgende voorwaarden na te streven:

- De invulling van de rekenkamer past bij de werkwijze en wensen van de raad.
- De ambities, verwachtingen en doelstellingen van de rekenkamer komen overeen met die van de raad.

Stap 2: Relatie raad en rekenkamer

- Streef een goede relatie tussen raad en rekenkamer na

Voor het ontstaan en behoud van een goede relatie tussen de raad en de rekenkamer, is het belangrijk toe te werken naar de volgende uitgangspunten:

- Er is voldoende (informeel) contact tussen raadsleden en rekenkamerleden.
 - Er is sprake van een wederzijds vertrouwen tussen de raad en de rekenkamer, zoals wenselijk bij werknemer en werkgever.
 - Heb aandacht voor de cultuur van de samenwerking raad en rekenkamer
- Creëer een goede communicatiestructuur die de relatie raad en rekenkamer vorm kan geven

Hiervoor kunt u kiezen uit de volgende verschillende opties voor structurele samenwerking. Hierbij zijn meerdere keuzes mogelijk.

- **Periodiek gesprek met de gemeenteraad en/of fractievoorzitters**
- **Periodiek gesprek met de fracties in de raad**

- **Bepaal wat de gespreksonderwerpen zijn**

Hierbij kan er bijvoorbeeld gekozen worden voor:

- **Onderzoeksprogrammering**
- **Bruikbaarheid van de onderzoeken**
- **Tevredenheid van raad**
- **Cultuur van de rekenkamer.**

- **Stel een klankbordgroep in die de relatie tussen raad en rekenkamer kan waarborgen.**

Hierbij kan er bijvoorbeeld gekozen worden voor raadsleden die voorheen lid zijn geweest van de Rekenkamer en fungeren als gesprekscommissie of klankbordgroep. **Omwille van de onafhankelijkheid van de rekenkamer is het van belang dat raadsleden niet deelnemen aan vergaderingen van de rekenkamer.**

4. Aan de slag met de nieuwe Rekenkamer

Voor meer informatie, hulpmiddelen of naslagwerk kunt u gebruik maken van het volgende:

- [Modelverordening van de VNG en NVRR](#)
- [Alles over de Wet versterking decentrale rekenkamers](#)
- [Rekenkamerkompas van de NVRR](#)
- [Inspiratiekaders lokale rekenkamers](#)
- [Meer informatie over de nieuwe lokale rekenkamer](#)

Deze handreiking is opgesteld door de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, in samenwerking met de Nederlandse Vereniging voor Rekenkamers en Rekenkamercommissies en de Vereniging van Griffiers.

Deze handreiking is medemogelijk gemaakt door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.